

DOI No: <http://dx.doi.org/10.14225/Joh424>

1416 SAYILI“ECNEBİ MEMLEKETLERE GÖNDERİLECEK TALEBE HAKKINDA KANUN” VE CUMHURİYETİN İLK YILLARINDAKİ UYGULAMALARI

Cafer ULU*

Özet

Yurt dışına öğrenci gönderme uygulaması III. Selim döneminde İshak Beyin Fransa'ya gönderilmesiyle başlamış, Osmanlı Devleti'nin yıkılışına kadar rakamsal farklar göstermekle birlikte devam etmiştir. Uygulama, Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşundan sonra da devam etmiş, başta Almanya ve Fransa olmak üzere Avrupa'ya öğrenci gönderilmiştir. Matematik, fizik, kimya, tarih, coğrafya branşlarının yanında mühendislik alanlarında ve kısa süreli mesleki eğitim amacıyla öğrenciler Avrupa ülkelerine gönderilmiştir. 1923-1929 yıllarında isteyen kurum ihtiyaç duyduğu alanda, belirlediği sayıda öğrenciyi kendi tespit ederek yurt dışına göndermiştir. Fakat bu usulden verim sağlanamaması dolayısıyla 1929 yılında hükümet tarafından bir kanun teklifi hazırlanmıştır. Teklif 8 Nisan 1929'da meclisten geçmiş, 16 Nisan 1929'da Resmi Gazetede yayınlanarak uygulanmaya başlanmıştır. 1416 Sayılı “Ecnebi Memleketlere Gönderilecek Talebe Hakkında Kanun” adıyla bugün de geçerliliğini koruyan yasa, yurt dışına gönderilecek öğrencilerin belirlenmesinden, dönüşlerinde istihdamlarına kadar pek çok konuyu düzenlemiştir.

Anahtar Kelimeler: *1416 sayılı kanun, Talim Terbiye Kurulu, yurt dışında eğitim, yüksek öğretim*

1416 Numbered “Law About The Students To Send To Foreign Countries” And It’s Implementations In The First Years Of The Republic

Abstract

The practice of sending students to foreign countries started with Mr. Ishak to be sent to France in Selim III period, and it continued until the collapse of the Ottoman

---

* Yrd. Doç. Dr., Namık Kemal Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü.

Empire as it varied from period to period numerically. The practice continued after the establishment of the republic as well, and students were sent to Europe, notably to Germany and France. Besides mathematics, physics, chemistry, history and geography branches, students were sent to the European countries for the short term vocational educations as well. Between the years of 1923-1929, the governmental institutions sent students to foreign countries for the area they needed and by determining the number of students by themselves. However, due to efficiency could not be provided from such a system, a legislative proposal was prepared by the government in 1929. The proposal was approved by the assembly, and came into effect by being published in the Official Gazette on 16 April 1929. Surviving today with the name “Law about the Students to Send to Foreign Countries”, the 1416 Numbered Law arranged many subjects from determining the students to be sent to abroad to their employment after their returns.

Key Words: *1416 numbered law, Board of Education and Discipline, study abroad, higher education*

GİRİŞ

19. yüzyılda Osmanlı Devleti'nin olumsuz gidişatını durdurmak için alınan önlemlerden biri eğitim alanında ıslahatlar yapmak olmuştur. Medrese sistemi, devletin Avrupa seviyesine çıkmak için ihtiyaç duyduğu kalifiye insan ihtiyacını karşılayacak durumda değildi. Bu nedenle medreselerin yanında önce Avrupa tarzında eğitim veren okullar açılmış, sonrasında da yerinde eğitim almaları için Avrupa'ya öğrenciler gönderilmiştir.

Osmanlı Devleti'nin eğitim alanında başlattığı bu hamleler, cumhuriyet döneminde de devam ettirilmiştir. Yönünü Doğu'dan Batı'ya çevirmiştir. Bu amaçlarla Türkiye Cumhuriyeti, Batı değerlerine sahip kurumların tesisi ve idaresi için gereksinim duyduğu, bilimsel ve mesleki bilgiye sahip birey ihtiyacını kısa sürede karşılamak amacıyla Avrupa'ya öğrenciler göndermiştir. 1923'ten 1929'a kadar herhangi bir kanuna bağlı olmadan, yapılan gönderimler, 1929 yılında kabul edilen 1416 sayılı “Ecnebi Memleketlere Gönderilecek Talebe Hakkında Kanun” ile daha sistemli yapılmaya başlanmıştır.

1. Cumhuriyet Öncesinde Yurt Dışına Öğrenci Gönderme Uygulaması

Osmanlı Devleti 19. yüzyıldan itibaren, ıslahat çalışmaları kapsamında gerekli donanımına sahip bireyler yetiştirmek amacıyla Avrupa ülkelerine öğrenciler göndermiştir. İlk olarak III. Selim döneminde yenilikleri kaynağından öğrenmesi ve Fransızca tahsil etmesi için İshak Bey Paris'e

1416 Sayılı “Ecnebi Memleketlere Gönderilecek Talebe Hakkında Kanun” ve Cumhuriyetin İlk Yıllarındaki Uygulamaları

gönderilmiştir.¹ Fakat uygulamanın düzenli ve sağlıklı bir şekilde devamı sağlanamamıştır.

Mısır Valisi Mehmet Ali Paşa da 1809’dan itibaren İtalya’ya öğrenci göndermeye başlamış ve 1818 yılında gönderdiği öğrenci sayısı 23’ü bulmuştur. İtalya ile başlayan bu sürecin yönü Fransa’ya dönmüş ve 1844 yılında Paris’e gönderilen öğrencilerin sayısı 44 olmuştur.

Babıali tarafından Avrupa’ya öğrenci gönderilmesine Yeniçeri ocağının kaldırılmasından sonra daha da ağırlık verilmiştir. Ocağın kaldırılmasının ardından 1827’de Londra ve Paris’te eğitim görmeleri için Avrupa’ya 150 öğrenci gönderilmiştir.²

Tanzimat’ın ilanından sonra Avrupa’ya öğrenci gönderilmeye devam edilmiştir. Tanzimat Fermanı’nın “eşitlik” ilkesine uygun olarak bu dönem Müslüman öğrencilerin yanında gayrimüslim öğrenciler de Avrupa’ya gönderilmiştir.³ Bu öğrenciler, askeri amaçlar doğrultusunda, çoğunlukla Mühendishane, Harbiye ve Tıbbiye’den seçilmişlerdir. Öğrenciler, bunların dışında, ziraat, madencilik, resim, sivil mühendislik, dericilik, fotoğrafçılık, dülgercilik ve doğramacılık alanlarında da tahsil görmek için Avrupa’ya gitmiştir.⁴

Ekim 1857’de Paris’teki öğrencilerin yeterli derecede Fransızca öğrenmelerini sağlamak ve mesleki bilgilerini artırmak için Paris Mekteb-i Osmanisi açılmıştır.⁵ Bu okul sayesinde öğrencilerin milli ve dini eğitim yönünden denetim altında tutulmaları da amaçlanmıştır.⁶

Avrupa’ya giden öğrenciler Batının fikri, kültürel ve bilimsel birikimlerine aşına olarak geri dönmüş ve devlet hizmetine girmişlerdir.⁷ Bu

---

¹ Mustafa Özodaşık, *Cumhuriyet Dönemi Yeni Bir Neslin Yetiştirme Çalışmaları 1923-1950*, Konya 1999, s. 26-27

² Adnan Şişman, *Tanzimat Döneminde Fransa’ya Gönderilen Osmanlı Öğrencileri (1839-1876)*, Ankara, 2004, s. 2, Cahit Bilim’e göre 1827’de 150 öğrenci gönderilmek istenmiş ancak 4 öğrenci gönderilmiştir. (Cahit Bilim, *Osmanlılar’da Avrupa’ya Öğrenci Gönderilmesi*, “Anadolu Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi”, Nisan 1999, Cilt- 1, Sayı- 1, s. 18)

³ Cahit Bilim, *a.g.m.*, s. 24.

⁴ Aynur Erdoğan, *Türkiye’den Yurtdışına Öğrenci Gönderme Olgusunun Sosyolojik Çözülmesi*, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Anabilim Dalı, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2009, s. 88-92

⁵ Mehtap Ay, *Paris Mekteb-i Osmanisi’nin Kuruluşu, Amaç ve İşlevi*, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Yakınçağ Tarihi Anabilim Dalı, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2007

⁶ Mustafa Özodaşık, *a.g.e.*, s. 27

⁷ Mustafa Özodaşık, *a.g.e.*, s. 27

öğrenciler Paşa, Nazır, Dar-ı Şura-yı Askeri üyesi, Erkan-ı Harbiye Reisi, Mecles-i Ali-i Tanzimat Üyesi, Müşir, Vali, Elçi, Sadrazam'lık rütbelerine kadar yükselmiştir. Ayrıca ünleri bugüne kadar gelen ressamlar da çıkmıştır.⁸

2. 1416 Sayılı Kanun Öncesinde, 1929 Yılına Kadar Yurt Dışına Öğrenci Gönderme Uygulaması

30 Ekim 1918'de imzalanan Mondros Ateşkes Antlaşması ve ardından yaşanan işgal hareketlerine karşı 19 Mayıs 1919'da Milli Mücadele'nin başlamasıyla Türk milletinin varlık savaşı başlamıştır. Bu mücadele esnasında bile istikbali kurtarmak için eğitim alanında stratejiler üretilmiştir. Kurtuluş Savaşı'nın en yoğun günlerinde, eğitim politikaları geliştirme çabasına girilmiş, 15 Temmuz 1921'de "Maarif Kongresi" toplanmıştır.

Cumhuriyetin ilk yıllarında eğitime yüklenen misyon, kalkınmanın gerçekleşebilmesi için gerekli insan gücünün yetiştirilmesi olmuştur. Atatürk, ekonominin ihtiyacı olan insan gücünün karşılanabilmesi için öğrencilerin bütün üretim alanlarında üretici, verimli ve etkin olmalarını sağlayacak biçimde yetiştirilmelerini istemiştir. Balkan Savaşlarından itibaren uzun bir savaş dönemini geride bırakan ve büyük kayıplar veren Türk milleti, yeni Cumhuriyetin kalkınması için mühendis, teknisyen, nitelikli işçi, memur ve öğretmene ihtiyaç duymaktaydı.⁹ Türk eğitim sisteminin eksikliklerini tespit etmeleri için yurt dışından getirilmiş olan uzmanlardan John Dewey ve Kühne de bu durumu öne çıkarmış ve hazırladıkları raporlarda; uzman kadrolar yetiştirmek gerektiğini, mesleki eğitim ve yurt dışına öğrenci gönderilmesine vurgu yapmışlardı.¹⁰

Kurtuluş Savaşı'ndan yeni çıkmış olan Türkiye, kalkınmayı gerçekleştirecek uzmanları yetiştirmek amacıyla kaynakları oldukça az olmasına rağmen sosyal ve fen bilimleri alanlarında öğrencileri yurt dışına göndermiştir. Uygulamaya en çok emek verenlerden biri olan, dönemin Milli Eğitim Bakanı Mustafa Necati Bey; "Her sahada mütehasıs ve malumatlı gençlere muhtacız. Bundan sarf-ı nazar edemeyiz; mekteplerimize kıymetli

---

⁸ Cahit Bilim, *a.g.m.*, s. 36-37

⁹ Seyfi Yıldırım, *Eğitim Amacıyla Yurt Dışına Gönderilen Öğrenciler (1940-1970): Prosopografik Bir Çalışma Örneği*, Hacettepe Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü Basılmamış Doktora Tezi, Ankara 2005, s. 47-48

¹⁰ Kansu Şarman, *Türk Promethe'ler, Cumhuriyet'in Öğrencileri Avrupa'da (1925-1945)*, İstanbul 2008, s. 16-17

1416 Sayılı “Ecnebi Memleketlere Gönderilecek Talebe Hakkında Kanun” ve Cumhuriyetin İlk Yıllarındaki Uygulamaları

muallim bulmak için gençlerimizi kabil olduğu kadar fazla Avrupa’da tahsil ettirmek ihtiyacında olduğumuza şüphe yoktur.” sözleriyle ifade etmiştir.¹¹

Cumhuriyet yıllarının yurt dışına gönderilen ilk öğrencileri farklı alanlarda yetiştirilmek üzere Avrupa’ya gönderilmiştir.¹² Ayrıca, Osmanlı idaresi tarafından yurt dışına gönderilmiş olan öğrencilerin öğrenimlerini devam ettirmelerini sağlamak için gerekli maddi destek sağlanmıştır.¹³

1924’de Almanya’ya 2, Belçika ve Fransa’ya 20 öğrenci gönderilmiştir. Bu öğrenciler Darülfünun Emini İsmail Hakkı Baltacıoğlu’nun başkanlığındaki jürinin yaptığı sınavla seçilmiştir. Öğrencilerin gönderildikleri başlıca branşlar, beden eğitimi, musiki, doğa bilimleri ve resim olmuştur.¹⁴

1923-1929 döneminde yurt dışına öğrenci gönderme konusunda idari düzenlemeler de yapılmıştır. 1925’de Ticaret Vekâleti Avrupa’ya göndereceği öğrenciler için talimatname hazırlamış, talimatname bakanlar kurulu tarafından da onaylanmıştır. Vekâlet 1928’de ise yurt dışına gönderdiği öğrencilerin kitap ve okul ücretlerinin arttırılması için bir komisyon kurmuştur.¹⁵

1927-1928 eğitim döneminde Almanya’da 6, Avusturya’da 2, İsveç’te 3, Fransa’da 24, Belçika’da 3, İtalya’da 2, İngiltere’de 1, Macaristan’da 1 öğrenci olmak üzere, toplamda Avrupa’da 42 öğrenci bulunuyordu. 1928-1929 eğitim döneminde bu rakam 3 katını geçmiştir. Bu dönem, Almanya’da 38, Avusturya’da 5, Çekoslovakya’da 4, Fransa’da 89, Belçika’da 25, İsviçre’de 1, İngiltere’de 7, Macaristan’da 1 öğrenci, toplamda yurt dışında 170 öğrenci öğrenim görüyordu.¹⁶ 1927-1929 döneminde öğrenci gönderilen branşlar ise şunlardı: Ana muallimliği, arkeoloji, beden terbiyesi, betonculuk-yapıcılık, çamaşır ve beyaz nakış işleri, çilingirlik, debagat, dökümcülük, ekmekçilik, pastacılık, elektrikçilik ve mühendisliği, erkek ve kadın terziliği, ev idaresi, el işleri ve pedagojisi, felsefe, fizik-kimya, fiçıcılık, heykeltıraşlık, hukuk, inşaat ve mühendisliği, kadın tezyinatı, kaymakçılık, konservecilik, kürkçülük, marangozluk, mobilyacılık, makine mühendisliği, mimarlık, moda-çiçek, modelcilik, musiki ve sanayii nefise, nesci ve kimyevi sanayi, resim ve

¹¹ Şarman, a.g.e., s. 19-20

¹² Oğuz Yurtttadur, *Cumhuriyetin İlk Yıllarında Yurtdışına Gönderilen Ressamların Türk Resim Eğitimi Etkileri*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Güzel Sanatlar Eğitimi Ana Bilim Dalı Resim-İş Öğretmenliği Bilim Dalı Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya 2007, s. 3

¹³ Yıldırım, a.g.t, s. 49

¹⁴ Şarman, a.g.e, s. 23-25

¹⁵ Yıldırım, a.g.t, s. 53-54

¹⁶ Başvekalet İstatistik Umum Müdürlüğü, *Maarif 1923-1932 İstatistikleri*, Ankara 1933, s. 71

pedagojisi ve sanayi-i tezyiniye, matematik, ruhiyat, sıhhi tesisat, soğuk ve sıcak demircilik, sütçülük ve peynircilik, tabiiye, tarih-coğrafya, tedris usulü, tesviyecilik ve motor, ticaret, tıp, ecnebi lisanı.¹⁷

1929'a kadar Avrupa'ya gönderilen öğrenciler kurumlar tarafından ortak kaideler olmaksızın, kendi inisiyatiflerine bağlı olarak seçilmiştir. Toplamda 1925-1929 döneminde Maarif Vekâletince yaklaşık 500 öğrenci, diğer devlet kurumları ve belediyelerde 200 öğrenci yurt dışına gönderilmiştir.

3. 1416 Sayılı Kanunun İlanı ve Kapsamı

1929 yılında yurt dışına öğrenci gönderme uygulamasına düzen vermek ve daha verimli hale getirmek için yasal düzenleme yoluna gidilmiştir. Bu amaçla hükümet tarafından hazırlanan kanun tasarısının 19 Aralık 1928'de Meclis'e sunulmasına karar verilmiş, İsmet İnönü tarafından 29 Aralık 1928'de gerekçesiyle birlikte meclise sunulmuştur. Böylece kanun, 16 Nisan 1929 tarihli Resmi Gazetede yayınlanarak uygulamaya konulmuştur.¹⁸

1416 sayılı kanun kapsamında yurt dışına gönderilecek öğrencilerin nasıl seçilecekleri, tahsil planları, imzalayacakları taahhütnameler, geri çağrılmalarını gerektirecek durumlar, finansman, denetlenmeleri, öğrenimleri sonrasında istihdamları, cezai durumlar ve kendi imkânlarıyla yabancı ülkelere giden öğrencilerin kanun kapsamına nasıl alınacağı belirlenmiştir.

Kanunun ilanı ile birlikte, devlet daireleri, vilayetler, belediyeler, ticaret odaları ve şirketler tarafından yabancı ülkelere gönderilecek öğrenciler bu kanun çatısı altında belirlenen ahkama uygun olarak seçilmeye, gönderilmeye ve idare olunmaya başlanmıştır.

Avrupa'ya öğrenci göndermek isteyen makamlar, öğrenci sayısını, branşlarını, aradıkları özellikleri, öğrencileri gönderecekleri ülkeleri ve takip edilecek tahsil planını her yıl nisan ayının sonuna kadar Maarif Vekâletine bildirecek, vekâlet de bu taleplere göre düzenleyeceği sınav ile gönderilecek öğrencileri belirleyecektir.¹⁹

Vekâletin yapacağı sınavdan önce öğretmenler ve Darülfünun hocaları yılsonu imtihanları sonrasında mezun olan öğrencilerden aranan özellikleri taşıyanları sınava girmeleri için aday olarak belirleyecektir. Evvelki yıllarda mezun olmuş, fakat herhangi bir yükseköğretim kurumunu bitirmemiş

¹⁷ Başvekalet İstatistik Umum Müdürlüğü, *Maarif 1923-1932 İstatistikleri*, Ankara 1933, s. 71

¹⁸ Resmi Gazete, Tarih: 16.04.1929, Sayı: 1169, Sayfa: 6940-6942

¹⁹ Resmi Gazete, Tarih: 16.04.1929, Sayı: 1169, Sayfa: 6940, Madde 2

1416 Sayılı ‘‘Ecnebi Memleketlere Gönderilecek Talebe Hakkında Kanun’’ ve
Cumhuriyetin İlk Yıllarındaki Uygulamaları

Öğrenciler de sınava girebilecekti. İstisna olarak, Askeri Fabrikalar Umum Müdürlüğü’nce Avrupa’ya gönderilecek öğrencileri öğretmenler değil müdürlük kendisi seçecekti.²⁰ öğrenciler sınava girmeden önce, sınav merkezlerindeki sağlık heyetlerinin muayenesinden geçmek zorundaydılar. Aday ğrenciler heyetlerin vereceği sağlık raporlarını almadan sınava giremeyeceklerdi.²¹

Sınav sorularının Maarif Vekâletinin tayin edeceği uzmanlardan oluşacak komisyon tarafından hazırlanmasına karar verilmiştir. Komisyon, gerek görüldüğü takdirde soru hazırlama işini başka uzmanlara havale edilebilecekti.²² Sınav tarihi ve yerleri her yıl Maarif Vekâleti tarafından belirlenip, sınavdan en az 15 gün önce ilan edilecekti.²³ Sınav kağıtlarının değerlendirilmesi soruları hazırlayan komisyon tarafından yapılacaktı. Yabancı dil notu diğer derslerden eşit not alacaklar arasında tercih sebebi olarak kabul edilmiştir.²⁴

Kanunun yürürlüğe girmesiyle yurt dışına gönderilecek öğrencileri belirleme işine girişilmiştir. İlk olarak Yüksek Tedrisat Umum Müdürlüğü istenilen branşları belirleyerek Maarif Vekâletine gönderilmiştir. Türkiye’ye geri döndüklerinde orta öğrenim ğretmeni olarak istihdam edilecek öğrencilerin, fizik-kimya, matematik, tarih-coğrafya, tıbbi ilimler branşlarında öğrenim görmeleri planlanmıştır. Öğrencilerin, ğretmenlik stajlarını da öğrenim gördükleri ülkelerde yapmasına karar verilmiştir. Beden Terbiyesi Mektebi için gerekli olan bayan öğretmenin temini için de Beden Terbiyesi Kursu mezunlarından sınavla seçilecek bir bayanın İşve’e gönderilmesi de talepler arasında yer almıştır.²⁵

Kanunda üzerinde durulan önemli noktalardan biri de tahsil planları ve taahhütnameler olmuştur. Sınavı kazanan ve Avrupa’ya gitmeye hak kazanan ğrencilere Maarif Vekâleti tarafından birer tahsil planı verilmesine karar verilmiştir.²⁶ Her ğrenci 1416 sayılı kanuna ve yükümlülüklerine uyacaklarına dair taahhütname vereceklerdi.²⁷ öğrenim süreleri boyunca tahsil planına bağlı

²⁰ Resmi Gazete, Tarih: 16.04.1929, Sayı: 1169, Sayfa: 6940, Madde 3

²¹ Resmi Gazete, Tarih: 16.04.1929, Sayı: 1169, Sayfa: 6940, Madde 4

²² Resmi Gazete, Tarih: 16.04.1929, Sayı: 1169, Sayfa: 6940, Madde 5

²³ Resmi Gazete, Tarih: 16.04.1929, Sayı: 1169, Sayfa: 6940, Madde 6

²⁴ Resmi Gazete, Tarih: 16.04.1929, Sayı: 1169, Sayfa: 6940, Madde 8

²⁵ MEB, Talim ve Terbiye Heyeti, Karar No: 95, Tarih: 30.07.1929, Beden terbiyesi öğrenimi için İşve’e gönderilecek bayanı belirlemek için yapılan sınavta 3 kişi katıldı. Erzurum İsmet Paşa İlkmektebi ğretmenlerinden Zehra Tahsin Hanım sınavda 1. olarak, bu hakkı elde etmiştir. (MEB, Talim ve Terbiye Heyeti, Karar No: 169, Tarih: 16.10.1929)

²⁶ Resmi Gazete, Tarih: 16.04.1929, Sayı: 1169, Sayfa: 6940, Madde 9

²⁷ Resmi Gazete, Tarih: 16.04.1929, Sayı: 1169, Sayfa: 6941, Madde 10

kalmak zorundaydılar. Öğrenciler, hastalık ve olağanüstü bir durum dışında planda belirlenmiş olan sürede öğrenimlerini tamamlayamazlar ise geriye çağrılacaklardı.²⁸

Avrupa'ya gönderilecek öğrencilerin masraflarının nasıl karşılanacağı da kanunla düzenlenmiştir. Genel ve mülhak bütçe ile idare olunan dairelerin Avrupa'ya gönderecekleri öğrenciler için her yıl bütçeleri ve belirleyecekleri tahsisat Maarif Vekâleti bütçesi içinde açılacak bölümde toplanacaktı. Maarif Vekâletinin öğrencilere ödeyeceği miktara göre bu kurumlar tarafından gerekli tahsisatın ödenmesi her yıl nisan ayı sonuna kadar yazılı olarak taahhüt edilecekti.²⁹ Öğrencilerin tahsisatları Maarif Vekâletinin teklifi ile İcra Vekilleri Heyeti tarafından belirlenecekti. Tahsisatlar aylık olarak ödenecek ve zorunlu masraflar da karşılanacaktı.³⁰

Avrupa'ya gidecek öğrencilerin denetimi için müfettişler tayin edilmiştir. Öğrencilerin düzenli bir şekilde kontrol edilmesi kararlaştırılmış ve her ülkeye en fazla 4 maarif müfettişi gönderilmesine karar verilmiştir. Ayrıca Askeri Fabrikalar Umum Müdürlüğü adına da bir memur daha gönderilecekti. Maarif Vekâleti müfettişlere 3000 liraya kadar avans verebilecekti.³¹ Müfettişler olağanüstü bir durum karşısında, Maarif Vekâletini bilgilendirmek şartıyla, öğrencilerin buldukları şehir ve ya okulları değiştirebilme yetkisine sahiptiler.³²

Çocuklarını kendi maddi imkânlarıyla Avrupa'ya gönderen aileler onların durumlarının denetlenmesini talep edebileceklerdi. Bu durumda gerekli araştırma müfettişler tarafından yapılacak ve aileler bilgilendirilecekti. Diğer taraftan, milli şeref ve haysiyeti zedeleyici hareketlerde bulunan öğrencilerin tespiti durumunda müfettişler elçiliğe ve Maarif Vekâletine bildireceklerdi.³³

Maarif Vekâleti mezun olacak öğrencileri altı ay öncesinde bağlı oldukları makama bildirmekle görevlendirilmişti. Türkiye'ye dönen öğrenciler 3 ay içerisinde taahhütname ile bağlı olduğu makamlara müracaat etmek zorunda tutulmuşlardı. Bu makamlar müracaatlarından itibaren öğrencilere Avrupa'dayken aldıkları aylığın yarısı kadar ücret tahsis edeceklerdi.³⁴

---

²⁸ Resmi Gazete, Tarih: 16.04.1929, Sayı: 1169, Sayfa: 6941, Madde 11

²⁹ Resmi Gazete, Tarih: 16.04.1929, Sayı: 1169, Sayfa: 6941, Madde 12

³⁰ Resmi Gazete, Tarih: 16.04.1929, Sayı: 1169, Sayfa: 6941, Madde 13

³¹ Resmi Gazete, Tarih: 16.04.1929, Sayı: 1169, Sayfa: 6941, Madde 14

³² Resmi Gazete, Tarih: 16.04.1929, Sayı: 1169, Sayfa: 6941, Madde 15

³³ Resmi Gazete, Tarih: 16.04.1929, Sayı: 1169, Sayfa: 6941, Madde 16

³⁴ Resmi Gazete, Tarih: 16.04.1929, Sayı: 1169, Sayfa: 6941, Madde 17

1416 Sayılı “Ecnebi Memleketlere Gönderilecek Talebe Hakkında Kanun” ve Cumhuriyetin İlk Yıllarındaki Uygulamaları

ğrenimlerini tamamlayan öğrenciler zorunlu hizmete tabiydiler. lkeye dönüşlerinde kendilerine teklif edilecek olan, branşlarına uygun işi kabul etmek mecburiyetindeydiler. Ancak, müracaat tarihlerinden itibaren 3 ay içerisinde tayinleri yapılmayanlar bu zorunluluk kapsamından çıkacaklardı. Bununla birlikte, öğrencilerin bu süre içerisinde tayinlerinin yapılamamasında her hangi bir memurun hatası ve ihmali tespit edilirse, bu memur ğrenci için yapılan masrafı karşılamak mecburiyetinde tutulmuştur.³⁵

Taahhütname ile bağlı bulunduğu kurum tarafından 2 ay boyunca istihdamları yapılmayan öğrenciler, 3. ay sonuna kadar her hangi bir devlet dairesinde çalışmaya başlayabileceklerdi. Bu durumda öğrencilerin taahhtnamelerinde bulunan mecburiyetler bu devlet dairelerine geçecekti.³⁶

Öğrenciler kanun ve talimatnamelere aykırı hareketlerde bulunacak olursalar, kanunda belirlenen cezai müeyyideler haklarında uygulamaya konulacaktı. Geri ağrılanlar, öğrenimleri bittiği halde 3 ay içinde ülkeye dnmeyenler, ülkeye döndükleri halde 3 ay içerisinde bağlı oldukları bağlı oldukları kurumlara başvuruda bulunmayanlar, kendilerine verilen görevleri kabul etmeyenler, mecburi hizmet süresi içinde istifa edenler, memuriyetten ihraç edilenler öğrenim masraflarını faizleriyle birlikte ödemek zorundaydılar.³⁷

Kendi imkânlarıyla Avrupa’ya giden öğrencilerin maddi yetersizlikten dolayı öğrenimlerine devam edemeyecek olanlara devlet hesabına geçme imkanı tanınmıştır. Bu durumdaki öğrencilerin, öncelikle buldukları resmi müesseselerde sınava girmiş, başarılı olmuş olmaları gerekmektedir. Sonraki aşamada müfettişliğin kararına başvurulacaktı. Müfettişlik kararını bildirirken dairesinin tahsisat durumu ve görüşünü de göz önünde bulundurmak zorundaydı. Hiçbir sınava girmemiş olan öğrencilerin kanun kapsamına geçebilmeleri için Maarif Vekâletince açılacak sınava girmeleri gerekiyordu.³⁸

5. 1416 Sayılı Kanunun Uygulanması

a. Yurt Dışına ğrenci Gönderen Kurumlar

Kanunun ilan edilmesi sonrasında Avrupa’ya çoğunlukla vekletler tarafından ğrenci gönderilmiştir. Maarif Vekâleti, Ticaret Vekleti³⁹, İktisat

³⁵ Resmi Gazete, Tarih: 16.04.1929, Sayı: 1169, Sayfa: 6941-6942, Madde 18

³⁶ Resmi Gazete, Tarih: 16.04.1929, Sayı: 1169, Sayfa: 6942, Madde 18

³⁷ Resmi Gazete, Tarih: 16.04.1929, Sayı: 1169, Sayfa: 6942, Madde 19

³⁸ Resmi Gazete, Tarih: 16.04.1929, Sayı: 1169, Sayfa: 6942, Madde 20

³⁹ BCA, Tarih: 13/9/1925, Sayı: 2469, Dosya: 142-8, Fon Kodu: 30.18.1.1, Yer No: 15.57.5

Vekâleti⁴⁰, Nafia Vekâleti⁴¹ Ziraat Vekâleti⁴², Maliye Vekâleti⁴³ Milli Savunma Bakanlığı⁴⁴ ve bunların yanında valilikler⁴⁵, belediyeler⁴⁶, Harita Umum Müdürlüğü⁴⁷, Askeri Fabrikalar Umum Müdürlüğü⁴⁸ ve kamu iktisadi teşebbüslerince⁴⁹ yurt dışına öğrenci gönderilmiştir.

Maarif Vekâleti yurt dışına öğrenci gönderme konusunda özel bir çaba göstermiştir. Mesleki ve teknik eğitim okullarının sınırlı olduğu cumhuriyetin ilk yıllarında mesleki ve teknik eğitim veren okullara meslek dersi öğretmeni yetiştirmek için 1934 yılına kadar herhangi bir okul açılmamıştır. Maarif Vekâleti öğretmen ihtiyacını yurt dışına öğrenci gönderilerek ve yurt dışından yabancı uzmanlar getirilerek karşılamaya çalışmıştır.

Maarif Vekâleti konuya ilişkin olarak 1 Ağustos 1927’de bir tamim yayınlamıştır. Tamime göre; mesleki teknik okullarda eğitim vermek üzere öğretmen yetiştirmesi için mesleki dallarda öğrenim görecek 23 erkek ve 10 kız öğrenci Avrupa’ya gönderilecektir. Aynı amaçla buna benzer tamimler zaman zaman yayınlanmış, dönem boyunca Avrupa’ya birçok öğrenci gönderilmiştir. Maarif Vekâleti tamimde belirtilen amaç ve metotla 1927–1939 yılları arasında Avrupa’ya 133 öğrenci göndermiştir. Avrupa’da öğrenim gören bu öğrenciler, döndüklerinde çeşitli mesleki ve teknik okullarda öğretmen olarak görevlendirilmişlerdir. Mesleki ve teknik öğretime öğretmen sağlama amacıyla yapılan bir diğer uygulama da Avrupa’dan uzman öğretmenlerin getirilmesidir. 1927’den 1939’a kadar çeşitli alanlarda 61 uzman öğretmen getirilmiş, bunların bir kısmına mesleki ve teknik eğitimin geliştirilmesi için rehberlik etme görevi verilmiş, bir kısmı da bu okullara öğretmen olarak gönderilmiştir.⁵⁰

Milli Savunma Bakanlığı da (o zamanki adı Müdafaa-i Milliye Vekâleti) Avrupa’ya öğrenci göndermiştir. 1929’da Harp Okulu öğrencileri arasından Maarif Vekâleti sınavında başarı gösteren Ali Muhittin ve Osman Fahri Beyler

⁴⁰ MEB, Talim ve Terbiye Heyeti, Karar No: 63, Tarih: 27.3.1935

⁴¹ MEB, Talim ve Terbiye Heyeti, Karar No: 110, Tarih: 1.8.1931

⁴² MEB, Talim ve Terbiye Heyeti, Karar No: 130, Tarih: 14.8.1932

⁴³ BCA, Tarih: 20/7/1940, Sayı: 15943, FonKodu: 30.11.1.0, Yer No: 140.22.15

⁴⁴ Şarman, *a.g.e.*, s. 29-30

⁴⁵ BCA, Tarih: 19/3/1925, Dosya: 6555, FonKodu: 30.10.0.0, Yer No: 7.42.12.

⁴⁶ Şarman, *a.g.e.*, s. 35-36

⁴⁷ MEB, Talim ve Terbiye Heyeti, Karar No: 23, Tarih: 12.2.1931

⁴⁸ MEB, Talim ve Terbiye Heyeti, Karar No: 31, Tarih: 22.2.1931

⁴⁹ Şarman, *a.g.e.*, s. 35-36

⁵⁰ Emine Özel, *Atatürk Dönemi Türk Eğitim Politikaları*, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı Basılmamış Yüksek L. Tezi, Kütahya, 2007, s. 74-75

1416 Sayılı “Ecnebi Memleketlere Gönderilecek Talebe Hakkında Kanun” ve Cumhuriyetin İlk Yıllarındaki Uygulamaları

Almanya’ya, 1931’de Mehmet İbrahim Fransa’ya, Reşit Hilmi Almanya’ya, 1934’de İbrahim Kasım Yaşar Almanya’ya gönderilmiştir. Milli Savunma Bakanlığı’nın gönderdiği öğrenciler genellikle, fen bilimleri ağırlıklı olarak eğitim görmüşlerdir.⁵¹

1925’de devlet eliyle başlatılan sanayileşme hamlesi sırasında açılan Etibank, MKE, MTA, SEKA, Sümerbank, Türkiye Çimento Fabrikaları A.Ş., Türkiye Şeker Fabrikaları A.Ş. ihtiyaç duydukları yetişmiş iş gücü ve yöneticileri sağlamak için yurt dışına öğrenci göndermişlerdir. Bu kurumlar 1933 yılından itibaren yaklaşık 700 öğrencinin yurt dışında eğitim almalarını sağlamışlardır.⁵²

Vekaletler yurt dışına gönderdikleri öğrencileri, eğitimlerini tamamlayarak geri döndüklerinde kendi bünyelerinde çalıştırmayı amaçlamışlardır. Açılacak okullarda öğretmenlik yapacak, yeni kurulan tesislerin idareciliğine getirilecek olan öğrencilerin kaliteli eğitim almaları ve vekaletlerin ihtiyaç duyduğu bölümlerde okumalarına önem verilmiştir.

Yasanın uygulanmaya başladığı ilk yıllarda vekaletler, kendisi için faydalı olmayacağını gördüğü bölümlerde okuyan öğrencileri birbirlerine devretmişlerdir. 1931’de, Nafia Vekâleti hesabına Fransa’da *Ecole Nationale Supérieure des Arts Decoratifs*’te öğrenim gören Mazhar Nazım Bey branşının vekâleti alakadar etmediği gerekçesiyle Maarif Vekâletine devredildi. *Ecoledes Travaux Publics*’te yol ve köprü mühendisliği öğrenimi gören Mehmet Arslan Bey de Maarif Vekâletinden Nafia Vekâletine devredilmiştir.⁵³

b. Öğrencilerin Belirlenmesi

Öğrenciler, Talim ve Terbiye Kurulu tarafından organize edilen sınavlarla belirlenmiştir. Bunun için branşlara göre sınav sorularını hazırlamak ve cevapları değerlendirmek için Talim ve Terbiye Heyeti komisyonlar oluşturmuştur. Komisyona her branş için en az 2 kişi seçilmiş ve Maarif Vekâletinin onayıyla çalışmalarına başlamıştır. 1932 yılında yapılmış olan sınavlar öncesinde, Talim ve Terbiye Heyeti üyesi Rüştü Bey başkanlığında kurulan komisyonda, 7 branştan 17 kişi bulunmuştur.⁵⁴

---

⁵¹ Şarman, *a.g.e.*, s. 29-30

⁵² Şarman, *a.g.e.*, s. 35

⁵³ MEB, Talim ve Terbiye Heyeti, Karar No: 110, Tarih: 1.8.1931

⁵⁴ Komisyonda görev alanlar için bkz. MEB, Talim ve Terbiye Heyeti, Karar No: 121, Tarih: 10.8.1932

Sınavlar öncesinde kurulca hazırlanan sınav talimatnamesi, sınavlara 15 gün kala sınav merkezlerine gönderilmiştir. Maarif Vekâletinin sınav merkezlerine gönderdiği listelerde ismi yazmayan hiç kimse sınava girememiştir. Sınav merkezleri İstanbul için İstanbul Erkek Lisesi diğer vilayetler için mahalli erkek liseleri olarak belirlenmiş, öğrenciler buldukları yere en yakın sınav bölgesinde sıvana girmişlerdir. Sınava girmeden önce her öğrenci sağlık heyetlerinin incelemesinden geçirilmiş, incelemeye girmeyenler ve sağlıklıları elverişli bulunmayanlar sınav salonlarına alınmamıştır. Derslerin sınav günleri ise Yüksek Tedrisat Dairesince belirlenmiştir.

Öğrenciler, Türk Edebiyatı, yabancı dil, matematik, tabiiyat, fizik-kimya, tarih-coğrafya, arkeoloji olmak üzere 7 dersten sınava girmişlerdir. Bu sınavların soruları iki kısma ayrılmıştır. Birincisi genel ve ortak sorulardır. Bu sorulara bütün branşlara mensup öğrenciler cevap vermek zorundaydı. İkincisi branşların özel sorularıydı. Her branş kendi özel sorularını çözmekle mükellef tutulmuştu. Ancak diğer branşların sorularına da doğru cevap verenler eşitlik durumunda artı puan kazanmıştır.

Arkeoloji okumak isteyenler Tarih-Coğrafya branşının ortak ve özel sorularına, Matematik öğrenimi görmek isteyenler Fizik sorularının hepsine ve Kimyanın ortak ve genel sorularına, Fizik-Kimya öğrenimine gitmek isteyenler de matematiğin hem ortak ve hem özel sorularına cevap vermişlerdir.

Maarif Vekâletinin hazırladığı sınav soruları mühürlü zarflar içinde sınav merkezlerine gönderilmiş, üzerlerinde yazılı gün ve saatlerde sınav heyeti ve öğrencilerin huzurunda sınav başlamadan 5 dakika önce heyet başkanı tarafından zabıt tutularak açılmış, hazırlanan zabıt başkan ve üyeler tarafından imzalanarak sınav evraklarıyla birlikte vekâlete gönderilmiştir. Öğrenciler cevaplarını, vekâletten gönderilen matbu kâğıtlara mürekkepli kalemle yazmışlardır. Sınav sonrası cevap kâğıtları ve sınav evrakı vekaletin gönderdiği listelere kaydedilerek, geldikleri zarfların içinde resmi taahhütlü olarak son sınav sonrasında vekaletle gönderilmiştir.⁵⁵

Mesleki eğitim için yurt dışına gidecek erkek ve bayan öğrencilerin sınavları ayrı hazırlanmış ve yapılmıştır. Erkek öğrencilerin sınavları Ankara, İstanbul, Edirne, Konya, Kastamonu, İzmir ve Bursa Sanat Mekteplerinde yapılmıştır. Öğrenciler 3 sınavdan geçirilmişlerdir:

1. Türkçe ve matematikten yazılı sınav. Bütün branşlar bu sınavlara girmek zorundaydı.

---

⁵⁵ MEB, Talim ve Terbiye Heyeti, Karar No: 126, Tarih: 11.8.1932

1416 Sayılı “Ecnebi Memleketlere Gönderilecek Talebe Hakkında Kanun” ve Cumhuriyetin İlk Yıllarındaki Uygulamaları

2. Mesleki resim sınavı. Marangozluk, demircilik, tesviye, dökümcülük ve otomobil tamirciliği branşlarına mensup olanlar zarf içerisinde gönderilecek olan sınav sorularına göre branşlarına ait resimleri çizip sınav heyetine vermişlerdir.

3. Atölyede yapılan pratik sınav. Bu sınavın 1. gününde vekaletten gönderilen sorular dahilinde öğrenciler bizzat atölyede yapacakları işin resmini çizmişlerdi. Resimler belirtilen sürede sınav heyetine teslim edilmiş, sınav heyeti bu resimlerin altını mhrledikten sonra ertesi güne kadar saklamışlardır. Sınavın ikinci gününde resimler öğrencilere iade edilmiş, fakat mühürlenmiş olan resimlerde düzeltme yapmalarına izin verilmemiştir. Öğrenciler resimlerdeki çizimi 1 günde imal edeceklerdi. Atölyelerin yetersizliği durumunda bir kısım öğrencinin sınavı ertesi güne tehir edilebilmiştir. Betonculuk ve duvarcılık tahsiline gitmek isteyenler Türkçe ve matematikten başka mesleklerine ait yalnız bir yazılı sınava girmişlerdir. Bu kaideler dışında sınavın geri kalan işleyiş ve kuralları aynı olmuştur.⁵⁶

Mesleki eğitim için yurt dışına gönderilecek bayan öğrencilerin sınavları İstanbul’da, Selçuk Hatun Kız Sanat Mektebinde yapılmıştır. Öğrenciler 2 sınava girmişlerdir:

1. Türkçe, matematik, resim ve genel dikiş sınavları. Bütün ğrenciler bu sınavlara girmek mecburiyetindeydiler.

2. Branş sınavları. Kadın terziliği, çamaşır, nakış, ev idaresi, moda ve çiçek, mesleki resim ve çocuk bakımı branşlarında yapılacak sınavlardan birisine girmişlerdir. Öğrenciler işleyecekleri işlerin malzemelerini kendileri temin etmişlerdi. Diğer sınav kuralları ise aynı tutulmuştur.⁵⁷

Sınava girenlerin yeterli sayıya ulaşmaması veya ğrenci seviyelerinin uygun görülmemesi gibi durumlar sınavın iptaline neden olabilmıştır. 1931’de Harita Umum Müdürlüğünce Avrupa’ya Mesaha Mühendisliği için gönderilecek öğrencileri belirlemek amacıyla açılan sınav bu nedenlerden ötürü iptal edilmiştir.⁵⁸

Sınavlarda başarılı olan öğrencilerin yurt dışına gitme hakkını kazanabilmeleri için sağlık kontrolünden de geçmeleri gerekmiştir. Sağlık kontrolünde hastalık teşhisi konulanlar, tedaviyle iyileşebilmeleri söz konusuysa, eğitim hakları saklı kalmak kaydıyla tedavilerine başlanmıştır.

⁵⁶ MEB, Talim ve Terbiye Heyeti, Karar No: 128, Tarih: 13.8.1932

⁵⁷ MEB, Talim ve Terbiye Heyeti, Karar No: 129, Tarih: 13.8.1932

⁵⁸ MEB, Talim ve Terbiye Heyeti, Karar No: 23, Tarih: 12.2.1931

1931'de, Askeri Fabrikalar Umum Müdürlüğünce Avrupa'ya gönderilmeye hak kazanan Salahattin Efendi, Cerrahpaşa Hastanesinde yapılan muayenesinde zayıf ve kansız bulunmuştu. Tıp Fakültesinde yapılan ikinci muayenesinde de aynı sonucun çıkması üzerine Vekâlet Sıhhiye Müfettişliği öğrencinin 3 ay tedavi ve istirahatına karar vermişti. Tedavisi süresince hakkı saklı tutulmuş, Avrupa'ya gidişi tedavi sonrasında tehir edilmiştir.⁵⁹

Askeri Fabrikalar Umum Müdürlüğünce yurt dışına gönderilecek öğrencilerin sınavları ayrıca yapılmıştır. Kanunda belirtildiği şekilde sınava girecek öğrenciler müdürlük tarafından seçilmiş, evrakları Yüksek ve Mesleki Tedrisat Umum Müdürlüğünce, Milli Talim ve Terbiye Heyetine gönderilmiştir. Heyetin oluşturduğu komisyon, sınav evraklarını değerlendirilmiş ve yurt dışına gönderilecek öğrenciler belirlenerek Maarif Vekâletine bildirilmiştir. Askeri Fabrikalar Umum Müdürlüğü 1932 yılında 4 Askeri Sanat Mektebi ve 1 lise mezununu yurt dışına göndermeye karar vermiş ve öğrenci seçimi bu şekilde yapılmıştır. Sınavları değerlendirilen 10 lise, 10 Askeri Sanat Mektebi mezunu içerisinde, Galatasaray Lisesi mezunu Mitat Bey ile Askeri Sanat Mektebi mezunu Ali Ulvi Efendi ve Mehmet Faik Efendi makine öğrenimi görmek için yurt dışına gitmeye hak kazanmışlardı.⁶⁰

Öğrencilerin yurt dışına gönderilmesinde sınavla belirleme tek yol olmamıştır. Tahsillerini ilerletmek isteyenlerin dilekçeyle yaptıkları başvurular da değerlendirilmiş ve uygun görülen öğrenciler sınavsız olarak yurt dışına gönderilmiştir. 1930'da Çincesini ilerletmek isteyen Raif Efendi'nin yaptığı başvuru kabul edilmiş ve İstanbul Darülfünunu tarafından Çin veya Japon Üniversitelerinden birine gönderilmesine karar verilmiştir.⁶¹

c. Taahhütnameler ve Tahsil Planları

Yurt dışına gönderilen her öğrenciye bir taahhütname imzalatırılmıştır. Taahhütnameyi imzalayan öğrenciler, tahsil planlarına uyacakları ve yurt dışına döndükten sonra devlet hizmetinde çalışacaklarını kabul etmiş olmaktadır. Taahhütnameye uymayan öğrenciler hakkında geri çağırma ve tazminat gibi yaptırımlar uygulanmıştır.

Taahhütnameler hükümet tarafından yapılan masrafi ve faizini peşin olarak almaya imkan vermemiştir. 1931'de taahhütnamelerine uymayan

---

⁵⁹ MEB, Talim ve Terbiye Heyeti, Karar No: 31, Tarih: 22.2.1931

⁶⁰ MEB, Talim ve Terbiye Heyeti, Karar No: 189, Tarih: 10.10.1932

⁶¹ MEB, Talim ve Terbiye Heyeti, Karar No: 154, Tarih: 25.10.1930

1416 Sayılı “Ecnebi Memleketlere Gönderilecek Talebe Hakkında Kanun” ve
Cumhuriyetin İlk Yıllarındaki Uygulamaları

Öğrencilerden tazminatın peşin alınabilmesi için, taahhtnamelerde mali yeterliliği olan bir kefil veya ipotek gösterilmesi düşünülmüştür. Fakat bunun uygulamaya geçirilmesinde sıkıntı yaşanacağı için daha önce olduğu gibi taahhütname ve kefaletname alınmakla yetinilmesine karar verilmiştr.⁶²

Öğrencilerin yurt dışına çıkarken, hangi alanda eğitim göreceklere, eğitimin kaç yıl süreceği, bu süre boyunca hangi sertifika ve diplomaları alacakları bir tahsil planı ile belirlenmiştr. Tahsil planlarının doğru hazırlanması öğrencinin eğitimi ve maliye alısından önem taŐıyan bir konu olmuştur. Plandaki herhangi bir tutarsızlık öğrencinin tahsilinde aksamaya ve devletin yaptığı harcamanın boŐa gitmesine neden olabilirdi. Bu nedenle kanunun ilanından sonra öğrencilerin tahsil planlarının hazırlanması sırasında dikkate alınacak esasların belirlenmesi için yurt dışına müfettişler gönderilmiş ve raporlar hazırlatılmıŐtır. Almanya’ya gönderilecek öğrencilerin tahsil planı esaslarının belirlenmesi için, 1929’da Berlin’e iki müfettiş gnderilmiŐtır. Almanya’daki tahsil şartlarını araŐtıran müfettişler bir rapor hazırlayarak Maarif Vekâletine sunmuŐtur. Rapora göre Almanya’ya giden öğrencilere verilecek(olan süre belirlenmiŐtır. Almanca bilen öğrencilere lisan takviyesi için 10 ay, Almanca bilmeyenlere lisan öğrenmeleri için 16 ay süre verilmiŐtır. Lisan ğrenme müddeti sonunda, yüksek eğitim görecek olan öğrenciler “sami” sıfatıyla niversiteye kaydolmuŐlardır. İki sömestr sonra asli ğrenci olmak için girecekleri sınavda başarılı olanlara, branşlarında yapacakları doktora için asgari devam müddeti kadar sömestr miktarı süre verilmesine karar verilmiŐtır. Öğrenciler bu süre zarfında tahsillerini bitirmekle yükümlü tutulmuŐlardır. Türkiye’ye dönüşlerinde öğretmenlik yapacak olanlara, liselerde 2 sömestr; tıp ve baytarlık gibi branŐlardan mezun olanlara ise 1 veya 2 sömestr staj süresi verilmiŐtır.⁶³

1930 yılında hükümet adına Avrupa’ya gönderilmek üzere 10 ğrenci belirlenmiŐtır. Öğrencilerin 4’ Almanya’ya, 4’ Fransa’ya ve 2’si Avusturya’ya gnderilmiŐtır. Branşlarının dağılımı ise, 4 tarih-coğrafya, 2 matematik, 2 fizik-kimya, 2 tedris usulü Đeklinde olmuştur. (bkz. Tablo-1)

Yabancı dilleri istenen seviyede olmayan öğrenciler, niversite öğrenimine başlamadan önce gittikleri ülkelerde bir liseye yerleŐtirilerek dillerini geliŐtirmeleri sağlanmıştır. 10 öğrenciden, Hayri ve Fruzat Efendiler dışındaki, yabancı dil sınavı puanları 4,5 ve aŐaęısında olan 8 ğrencinin

⁶² MEB, Talim ve Terbiye Heyeti, Karar No: 44, Tarih: 16.3.1931

⁶³ MEB, Talim ve Terbiye Heyeti, Karar No: 164, Tarih: 22.12.1929

üniversite öğrenimi öncesinde bir liseye yerleştirilmesine karar verilmiştir.⁶⁴ Hükümetin yabancı dil üzerinde titizlik gösterdiği buradan açık bir şekilde görülmektedir. Yabancı dil seviyesi iyi olmayan öğrencilerin yurt dışında başarı gösterememe ihtimallerinin zaman ve maddi kayıp anlamına gelecek olması hükümeti bu titizliği göstermek zorunda bırakmıştır.

Tablo - 1

İsim	Branş	Fransızca Notu	Gideceği Ülke	Şehir
Hayri Efendi	Tarih-Coğrafya	5	Fransa	Grenoble
Feruzat Efendi	Tarih-Coğrafya	4,75	Fransa	Grenoble
Halil Efendi	Tarih-Coğrafya	4,5	Almanya	Jena
Sadettin Efendi	Tarih-Coğrafya	3,5	Almanya	Jena
Fethi Efendi	Matematik	4	Fransa	Lyon
Nazım Efendi	Matematik	3,25	Almanya	Eisleben
Suphi Efendi	Fizik-Kimya	4,50	Fransa	Nancy
Sadettin Efendi	Fizik-Kimya	3,75	Almanya	Plön
Kemal Kaya Efendi	Tedris Usulü	4,75	Avusturya	Viyana
Münir Efendi	Tedris Usulü	4,50	Avusturya	Viyana

Başlangıçta yurt dışına gönderilecek öğrencilerin hepsi için özel tahsil planları hazırlanmıştır. 1930 yılının sonunda alınan kararla bu uygulamadan vazgeçilmiştir. Yüksek Tedrisat Umum Müdürlüğü, öğrencilere ayrı ayrı tahsil planı hazırlanmasının fazla kırtasî muameleye neden olduğu gerekçesiyle 23 Aralık 1930'da Milli Talim ve Terbiye Dairesine bu uygulamanın değiştirilmesini, Tarih-Coğrafya, Fizik-Kimya, Matematik gibi branşlarda tahsil planlarının hazırlanarak, doğrudan doğruya öğrencilere verilmesini teklif etmiştir. Planlarda öğrencilerin durumlarına göre lüzumlu olan değişiklikler yapılabilecekti. Tahsil planları, her alan için yapılacak ön araştırmalarla belirlenen esasları içerecekti. Müfettişler tarafından, sınavlar öncesinde

⁶⁴ MEB, Talim ve Terbiye Heyeti, Karar No: 214, Tarih: 20.12.1930

1416 Sayılı “Ecnebi Memleketlere Gönderilecek Talebe Hakkında Kanun” ve
Cumhuriyetin İlk Yıllarındaki Uygulamaları

yapılacak araştırmalar rapor halinde Talim ve Terbiye Dairesine gönderilecek, daire tarafından planların hazırlanmasında kullanılacaktı.

Tahsil planlarında yapılması gereken düzeltme ve değişikliklerin, müfettişlerin Talim ve Terbiye Heyetine verecekleri rapor ve gerekli evraklar doğrultusunda yapılması kararlaştırılmıştır. Elde hazır, onaylanmış ve herhangi bir değişikliğe uğramamış bir plan mevcutsa bu plan Yüksek Tedrisat Dairesince doğrudan doğruya öğrencilere verilebilecekti.

neriyle birlikte, Tarih-Coğrafya, Matematik, Fizik-Kimya ğrenimi için Fransa’ya gönderilecek öğrenciler için gerekli tahsil planları da hazırlanarak Maarif Vekâletine sunulmuştur. Tarih-Coğrafya ğrencilerinin tahsil planına göre birinci yılda filozofi sınıfında Tarih-Coğrafya, Fizik ve Kimya, Tarih-i Tabii derslerini görmelerine, kalan zamanlarında lise müdürünün tayin edeceği 2 özel öğretmenden Fransızca dersi almalarına karar verilmiştir. İlk yılın amacı öğrencilerin not tutabilecek derecede Fransızca öğretmenlerini sağlamak olmuştur.

Öğrencilerden, yurt dışı eğitim programları süresince mezuniyet sonrası alacakları görevi düşünerek hareket etmeleri istenmiştir. Fransa’da gördükleri dersleri, döndükten sonra liselerde anlatacakları için derslerin nasıl işlendiğine, bilgi sınırının ne seviyede olması gerektiğine dikkat etmeleri istenmiştir.

Öğrenciler, günümüzde olduğu gibi 4 yıl okuyup, bu süre sonunda alacakları diplomayla geri gelmemişlerdir. Tahsil planlarını incelediğimizde her yıl, farklı okullardan farklı sertifikalar alabildikleri görülmektedir. Fransa’da birinci yıl dil eğitimini tamamlayan öğrenciler ikinci yıl niversiteye kaydolacak ve dördüncü yılın sonunda eğitimlerini başarıyla tamamlayanlar doktora yapmak üzere vekaletin izniyle bir süre daha Fransa’da kalabilecekti.⁶⁵

Yüksek ve Mesleki Tedrisat Umum Müdürlüğü ğrencilerin tahsil planlarına sonradan eklemeler yapabiliştir. 1932’de Almanya ve Fransa’da öğrenim gören tarih ğrencilerinin, milli tarihimize ilgili yüksek öğrenime hazırlanmış, Latince ve Eski Yunanca metinleri tetkik edebilir hale gelmiş olmaları için tahsil planlarına eklemeler yapılmıştır. Bu ğrenciler arasında önemli tarihçiler arasında yer alan Akdes Nimet (Kurat), Ahmet Cevat (Eren), Bekir Sıtkı (Baykal) da bulunmaktaydı.⁶⁶

Askeri Fabrikalar Müdürlüğünün yurt dışına göndereceği öğrencilerin belirlendiği sınavlar ayrıca yapıldığı gibi öğrencilerin tahsil planları da ayrıca

⁶⁵ MEB, Talim ve Terbiye Heyeti, Karar No: 63, Tarih: 7.4.1931

⁶⁶ MEB, Talim ve Terbiye Heyeti, Karar No: 208, Tarih: 26.10.1932

hazırlanmıştır. Askeri Fabrikalar Müdürlüğü, 1932-1933 öğrenim döneminde Almanya'ya makina fen memurluğu için 4, makina mühendisliği için 1 öğrenci göndermiştir. Kişiyeye özel yırtılı tahsil planları hazırlanarak öğrencilere verilmiştir. Mesela, makina fen memurluğu için 2 yıllık tahsil planı yapılmıştır. 1. yıl, müfettişlerin tayin edeceği fabrikada 1 yıl staj yapacaklar ve yine müfettiş tarafından belirlenecek özel öğretmenlerden Almanca dersi alacaklardı. 2. yıl *Mütveyda Teknikumu*'ndan diploma alarak ülkeye döneceklerdi. Makine mühendisliği tahsil planı ise 6 yıla yayılmıştır. 1. yıl *Auslands Institut an der Universität zu Berlin* veya müfettişlikçe tayin olunacak bir okulda Almanca öğrenimi; 2. yıl müfettişin tayin edeceği bir fabrikada staj yapılacak ve özel öğretmenlerden Almanca dersi alınacaktı. 3. yıl *Berlin Technische Hochschule*'ye kayıt olunarak, burada 4 yıl mühendislik eğitimi görülecekti. Tahsil planında 8 sömestr boyunca alınacak derslerin hepsi ve sınav zamanları ayrıntısıyla verilmiştir.⁶⁷

Öğrencilerin öğrenime başladıkları okullar ve buldukları şehirler geçerli bir neden görüldüğü takdirde değiştirilmiştir. Mesela, Akdes Nimet Kurat Münih'te tarih öğrenimini sürdürdüğü dönemde hocası Prof. Haysenberg'in ölümü ve yerine ilahiyatçı ve Yunanca uzmanı bir profesörün gelmesi üzerine 1931'de Hamburg Üniversitesi Şarki Avrupa Kürsüsüne nakledilmiştir.⁶⁸

d. Öğrenci Gönderilen Ülkeler

1416 sayılı kanunun uygulanmaya başlanmış olduğu 1929-1930 öğrenim döneminde, Başvekalet İstatistik müdürlüğü verilerine göre yurt dışında 288 öğrenci bulunuyordu. Öğrencilerin 106'sı Almanya'da, 5'i Avusturya'da, 4'ü Çekoslovakya'da, 2'si İsveç'te, 99'u Fransa'da, 31'i Belçika'da, 22'si İsviçre'de, 2'si İtalya'da, 7'si İngiltere'de, 3'ü Macaristan'daydı. Bu dönemde 7 öğrenci de Amerika'ya gönderilmişti.

1930-1931 döneminde yurt dışındaki öğrenci sayısında ve buldukları ülkelerde fazla değişiklik görülmemiştir. Avrupa'da 278, Amerika'da 4 öğrenci bulunuyordu. 1931-1932'de Avrupa'daki öğrenci sayısı 237'ye, Amerika'daki

---

⁶⁷ MEB, Talim ve Terbiye Heyeti, Karar No: 233, Tarih: 17.11.1932

⁶⁸ MEB, Talim ve Terbiye Heyeti, Karar No: 32, Tarih: 22.2.1931

1416 Sayılı “Ecnebi Memleketlere Gönderilecek Talebe Hakkında Kanun” ve Cumhuriyetin İlk Yıllarındaki Uygulamaları

öğrenci sayısı 2’ye düşmüştür.⁶⁹ 1932-1933 döneminde Amerika’da bulunan 4 öğrenci dahil, yurt dışında 267 öğrenci bulunuyordu.⁷⁰

1929-1938 döneminde, Almanya, Avusturya, Çekoslovakya, İsveç, Fransa, Belçika, İsviçre, İtalya, İngiltere, Macaristan, Amerika ve Rusya’ya öğrenci gönderilmiştir. Almanya ve Fransa en fazla Türk öğrencinin bulunduğu ülkeler olmuştur. 1929-1930 öğrenim döneminde Almanya’da 106, Fransa’da 99, 1930-1931’de Almanya’da 110, Fransa’da 94, 1931-1932’de Almanya’da 100, Fransa’da 80, 1932-1933’de Almanya’da 97, Fransa’da 99, 1933-1934’de Almanya’da 99, Fransa’da 82, 1937-1938’de ise Almanya’da 133, Fransa’da 85 Türk öğrenci bulunduğu istatistiklerde gösterilmiştir.⁷¹

e. Öğrenci Gönderilen Branşlar

Yurt dışına genellikle lisans ve lisansüstü düzeyinde eğitim alacak öğrenciler gönderilmiştir. Bunun yanında 1 yıl gibi kısa sürelerde mesleki eğitim almaları için yurt dışına gönderilen öğrenciler de olmuştur. Mesleki eğitimlerini tamamlayanlar stajlarını da yurt dışında yapmışlardır. 1928 yılında sütçülük eğitimi için Fransa’ya gönderilen Osman Nuri Efendi eğitimini 1929’da tamamlamış, stajını yapması için 1 yıl daha Fransa’da kalmasına karar verilmiştir.⁷²

1929 yılında, Maarif Vekâleti tarafından ülkeye döndüklerinde ortaokul öğretmeni olarak görevlendirilmek üzere, fizik-kimya, riyaziyat, tarih-coğrafya, tabii ilimler, felsefe, terbiye ve beden eğitimi alanlarında yurt dışına öğrenci gönderilmesine karar verilmişti.⁷³ Yurt dışına gönderilen öğrenciler, alacakları eğitimin yanı sıra gittikleri ülkelerdeki eğitim faaliyetlerini gözlemlemekle de görevlendirilmişlerdi. Yine bu yıl Yüksek Tedrisat Dairesinin teklifi üzerine maarif istatistiği öğrenmek ve dönüşünde vekalet istatistik dairesinde

⁶⁹ Başvekalet İstatistik Umum Müdürlüğü, *Maarif 1923-1932 İstatistikleri*, Ankara 1933, s. 71

⁷⁰ Başvekalet İstatistik Umum Müdürlüğü, *Maarif 1932-1933 İstatistikleri*, İstanbul 1934, s. 269

⁷¹ Başvekalet İstatistik Umum Müdürlüğü, *Maarif 1923-1932 İstatistikleri*, İstanbul 1933, s. 71; Başvekalet İstatistik Umum Müdürlüğü, *Maarif 1932-1933 İstatistikleri*, İstanbul 1934, s. 269; Başvekalet İstatistik Umum Müdürlüğü, *Maarif 1933-1934 İstatistikleri*, İstanbul 1935, s. 470; Başvekalet İstatistik Umum Müdürlüğü, *Maarif 1937-1938 İstatistikleri*, İstanbul 1934, s. 330.

⁷² MEB, Talim ve Terbiye Heyeti, Karar No: 172, Tarih: 26.12.1929, 4.1.1930 tarih ve 1 karar nolu belgede ise aynı kişi olduğu anlaşılan Mehmet Nuri Efendi’den bahsedilmektedir. İsim yanlışlığı yapılmış olabilir. Ayrıca bu belgede, 1 yıl sütçülük eğitimi almış olan şahsın memlekete dönüşünde Köy Öğretmen Okulunda öğretmenlik yapacağı notu düşülmüştür. (bkz. MEB, Talim ve Terbiye Heyeti, Karar No: 1, Tarih: 4.1.1930)

⁷³ MEB, Talim ve Terbiye Heyeti, Karar No: 95, Tarih: 30.07.1929

çalıştırılmak üzere, Mülkiye, hukuk veya matematik mezunları arasından bir kişinin Avrupa'ya gönderilmesine karar verilmiştir. Gönderilecek öğrenci, öğreniminin yanı sıra gittiği şehirlerde maarif istatistik bürolarında çalışacak, üniversitelerdeki istatistik kurlarını da takip edecektir.⁷⁴

1930 yılında Maarif Vekâleti hesabına fizik-kimya, tarih-coğrafya, matematik ve arkeoloji branşlarında yurt dışına öğrenci gönderilmesine karar verilmiştir. Öğrenciler, kanunun 3. maddesi gereği lise mezunları arasından seçilmiştir. Ayrıca usul-i tedris öğretmeni olarak yetiştirmek üzere öğretmen okullarının son 4 yıl zarfındaki mezunlarından en az 2 yıl öğretmenlik tecrübesine sahip 2 kişinin de Viyana'ya gönderilmesi uygun görülmüştür. Önceki yıllarda Viyana'ya gönderilmiş 5 öğrenciyle birlikte buradaki öğrenci sayısı 7'ye çıkmıştır.⁷⁵

Yüksek ve Mesleki Tedrisat Umum Müdürlüğü lisans öğrenimlerinde başarılı olduklarını gördüğü öğrencilerin tahsillerine devam ederek doktora yapmaları için Maarif Vekâletine tavsiyelerde bulunmuştur. 1930'da, Sorbonne Üniversitesinde Fizik-Kimya öğrenimi görmekte olan Remziye Reşit Hanımın tahsiline devam ettiği taktirde ülkemiz için fen sahasında yararlı bir birey olacağı kanısına varmış ve doktorasını yapmak üzere yeniden Sorbonne Üniversitesine gönderilmesini istemiştir. Bu durum yurt dışında öğrenim görmekte olan öğrencilerin büyük bir titizlikle takip edildiğini ve başarı(lı)sı görünenlerin doktora yapmaları için gerekli girişimlerin yapıldığını göstermiştir.⁷⁶

Gerekli görüldüğü durumlarda öğrencilerin branşlarının değiştirildiği görülmüştür. 1930'da, Almanya'ya kürkçülük tahsil etmekte olan İhsan Efendi, kürkçülüğün Türkiye'de revaçta olmaması nedeniyle terziliğe geçirilmiştir.⁷⁷

Genel olarak bakıldığında, 1929-1930 eğitim döneminde 57, 1930-1931'de 58, 1931-1932'de 51, 1932-1933'de 51, 1933-1934'de 52, 1937-1938'e gelindiğinde 60 farklı branşta öğrenci gönderilmiş bulunuyordu. Branşlar arasında en çok öğrenci gönderilenler felsefe, fizik-kimya, hukuk, makina mühendisliği, matematik, tarih-coğrafya, ticaret ve yabancı diller olmuştur. Bunlar dışında bağcılık-meyvecilik, betonculuk-yapıcılık, çilingirlik, fiçicilik,

---

⁷⁴ MEB, Talim ve Terbiye Heyeti, Karar No: 159, Tarih: 4.12.1929

⁷⁵ MEB, Talim ve Terbiye Heyeti, Karar No: 104, Tarih: 20.07.1930

⁷⁶ MEB, Talim ve Terbiye Heyeti, Karar No: 161, Tarih: 30.10.1930

⁷⁷ MEB, Talim ve Terbiye Heyeti, Karar No: 147, Tarih: 18.10.1930

1416 Sayılı “Ecnebi Memleketlere Gönderilecek Talebe Hakkında Kanun” ve Cumhuriyetin İlk Yıllarındaki Uygulamaları

kaymakçılık, konservecilik, stclk ve peynircilik gibi mesleki eğitim temelli branşlara da ğrenci gönderilmiştir.⁷⁸

f. Öğrencilerin Masrafları

Öğrencilere bağlı oldukları kurum tarafından aylık bağlanmış, niversite ve barınma masrafları bu şekilde karşılanmıştır.⁷⁹ 1929’da bütün dünyada meydana gelen ekonomik kriz 1931’de öğrencilerin öğrenim ücretlerinde ve masraflarında bir miktar indirimle gidilmesine neden olmuştur. 1 Haziran 1931’den itibaren geçerli olarak öğrencilerin maaşları 5 dolar indirilmiştir.

Öğrencilere maaşları ve tahsil masrafları dışında, ders kitap ve malzemeleri için ayrıca para verilmemesi, önemli olmayan ve hastanede yatmayı gerektirmeyecek hastalıkların, acil ve önemli ameliyatların dışında tedavi ücretlerinin karşılanmaması alınan kararlar arasında yer almıştır. Uzun süreli tedavi gerektiren hastalıklar söz konusuysa ğrenci geçici olarak geri çağrılacak ancak muayene, tedavi, ilaç için “hiçbir suretle” para verilmeyecekti. Mfettişlike, ciddi ve mühim bir faydası olduğu kanaati hasıl olmadıkça staj ve araştırma seyahatleri için masraf verilmeyeceği gibi tahsil planlarına ve müfettişliklerin gösterdikleri lüzum üzerine tetkik seyahatine çıkacak öğrenciler için de yalnız ulaşım gibi zaruri masraflarının verilmesi kabul edilmiş, otel ve yemek masraflarının karşılanmamasına karar verilmiştir.⁸⁰ 1931 yılı başında krizin ilk etkileri görülmüş ve öğrencilere masrafları için verilmek istenen 1 aylık maaş miktarındaki yardıma izin verilmemiştir.

Yüksek ve Mesleki Tedrisat Umum Müdürlüğü, 1931’de hastalıkları nedeniyle geçici olarak ülkeye dönen ve tedavilerine devam edilen öğrencilere bu süre boyunca da maaş verilmesini teklif etmiş, ancak teklifi kabul edilmemiştir. Milli Talim ve Terbiye Dairesi ğrencilerin bir yıl içerisinde sağlıklarına kavuştukları taktirde öğrencilik haklarını koruyacaklarına, fakat maaş ödenmesine imkan olmadığına karar vermiştir. Bu kararın bir yansımaları olarak, Fransa’da lise okuyan ve 1931 yılında ciğerlerinde meydana gelen

---

⁷⁸ Başvekalet İstatistik Umum Müdürlüğü, *Maarif 1923-1932 İstatistikleri*, İstanbul 1933, s. 70-71, Başvekalet İstatistik Umum Müdürlüğü, *Maarif 1932-1933 İstatistikleri*, İstanbul 1934, s. 269, Başvekalet İstatistik Umum Müdürlüğü, *Maarif 1933-1934 İstatistikleri*, İstanbul 1935, s. 469-470, Başvekalet İstatistik Umum Müdürlüğü, *Maarif 1937-1938 İstatistikleri*, İstanbul 1939, s. 328-329

⁷⁹ şarman, *a.g.e.*, s. 35

⁸⁰ MEB, Talim ve Terbiye Heyeti, Karar No: 99, Tarih: 22.6.1931

rahatsızlık nedeniyle İstanbul'da tedavisine başlanılan Lütfü Efendiye maaş verilmesi talebi bu nedenle reddedilmiştir.⁸¹

h. Öğrencilerin geri çağrılmalarına neden olan haller

Kanun mucibince, başarısız, hastalığı nedeniyle eğitimine devam edemeyen, Türklük şeref ve haysiyetine aykırı davranışlar sergileyen öğrenciler, müfettişlerin raporlarına dayanılarak geri çağırılmışlardır.

Başarı gösteremeyeceği anlaşılan öğrencilere ilk olarak gerekli uyarı yapılmış netice alınamayacağı anlaşılınca geri çağırılmışlardır. Geri çağrılanlar yurt dışında buldukları müddet boyunca kendileri için yapılan harcamalar karşılığında devlete tazminat ödemişlerdir. Bunun bir örneği Brükselde Bulunan Bahattin isimli öğrenciye uygulanmıştır. Brüksel Makina Mektebinde öğrenim gören ve derslerinde istikrarsız olduğu tespit edilen Bahattin Efendi, yapılan uyarılara rağmen düzensiz hayatına devam etmiş ve okuluna düzenli devam etmemiştir. Bu durum müfettiş Salih Zeki Bey tarafından 5 Mayıs 1929'da Maarif Vekâletine rapor edilmiş ve öğrencinin geri çağırılmasına, yapılan masrafların tahsiline karar verilmiştir.⁸² Bunun dışında 1927 yılında tarih öğrenimi için Fransa'ya gönderilen Server Hanım, 3 yıl süresince bir sertifika dahi alamaması üzerine geri çağırılmış, İstanbul Darülfünunu mezunu olması nedeniyle öğretmen olarak istihdam edilmesine karar verilmiştir.⁸³

Öğrencilerin hastalıkları da onların geri çağrılmalarına neden olan durumlar arasında yer almıştır. İstanbul Kız Muallim Mektebi'ni bitiren ve lisan öğretmeni olması için 1928 yılında Almanya'ya gönderilen Melahat Kemal Hanım, ciğerlerinde verem başlangıcı teşhis edilmesi üzerine 1930 yılında geri çağırılmıştır. 2 yıl içerisinde sağlığına kavuştuğu takdirde yeniden Almanya'ya gönderilmesine, iyileşmemesi halinde ise tazminata tabi tutulmayarak serbest bırakılmasına karar verilmiştir.⁸⁴

Yurt dışı eğitimlerini tamamlamadan geri çağrılan veya kendi istekleriyle geri dönen öğrenciler, eğitimlerine yurt içinde devam etmişlerdir. Bunun için öğrencilerin tahsil dereceleri tespit edilerek kendilerine uygun okullar belirlenmiştir. Yurt dışına gönderilen Vedat Bey isimli öğrenci, Paris'te Ecole Speciales des Travaux Publics'te 2. sınıfı okurken okulu bırakmış ve İstanbul

⁸¹ MEB, Talim ve Terbiye Heyeti, Karar No: 59, Tarih: 30.3.1931

⁸² MEB, Talim ve Terbiye Heyeti, Karar No: 3, Tarih: 8.1.1930

⁸³ MEB, Talim ve Terbiye Heyeti, Karar No: 153, Tarih: 25.10.1930

⁸⁴ MEB, Talim ve Terbiye Heyeti, Karar No: 218, Tarih: 21.12.1930

1416 Sayılı “Ecnebi Memleketlere Gonderilecek Talebe Hakkında Kanun” ve Cumhuriyetin İlk Yıllarındaki Uygulamaları

Mühendis Mektebine girmek istemiştir. Yüksek Tedrisat Umum Müdürlüğü, Ecoledes Travaux Publics’in lise mezunu kabul eden yüksek dereceli bir okul olduğunu tespit etmiştir. Vedat Beyin 3. sınıfın 2. sômestrine kadar okumuş olduğu için sınava girmek şartıyla İstanbul Mühendis Mektebine girişine izin verilmiştir.⁸⁵ İngiltere’de dil eğitimi alan ve 5. sınıftan aldığı tasdikname ile Ankara Erkek Lisesine kabulünü isteyen Orhan Eyüp Efendi, öğrenim gördüğü Grammer Scholler’in orta dereceli okul olması nedeniyle okula kabul edilmişti. Ancak iki okulun müfredatının ne derece denk olduğu bilinmediğinden sınıfının belirlenmesi için sınav yapılması istenmiştir.⁸⁶

Başarısız olan her öğrencinin geri çağrılmadığını gösteren gelişmeler de yaşanmıştır. Fransa’nın Mons şehrindeki Institut Supérieur de Commerce’te ticaret öğrenimi gören Naim Mehmet, Nazım Sami, Sabri Nuri, Kani Kamil ve Aziz Tahsin Beylerin sınıfta kalmaları üzerine Paris Talebe Müfettişliğince bu öğrencilerin okullarından alınarak başka okullara nakledilmesi istenmiştir. Öğrencilerden Kani Kamil Bey Strasburg, Tahsin Aziz Bey Nancy, Naim Mehmet Bey Marsilya, Nazım Sami Bey Toulouse ve Sabri Nuri Bey Havre Ticaret Mekteplerine nakledilmişlerdir.⁸⁷

1. Talebe Müfettişlikleri

Yurt dışında oluşturulan *Talebe İspekterlikleri* ile öğrencilerin kontrol altında tutulmaları sağlanmıştır.⁸⁸ Maarif Vekâleti, öğrencilerin kontrolü için ülkelerde en fazla 4 maarif müfettişi görevlendirmiştir. Müfettişler gerekli durumlarda öğrencilerin buldukları şehir ve okullara giderek hazırladıkları raporları vekâlete göndermişlerdir.⁸⁹ Müfettişler öğrencilerin okula devamlarını ve ders durumlarını takip etmişlerdir. Öğrenciler üzerindeki gözetimleri devamsızlık yapan öğrencileri kaldıkları yere giderek okula gönderecek kadar yoğun olmuştur. Devamsız ve başarısız öğrenciler müfettişlerce Yüksek ve Mesleki Tedrisat Umum Müdürlüğüne rapor edilmiştir. Düzelme göstermeyen öğrenciler Müdürlüğün talebi, Milli Talim ve Terbiye Heyetinin onayıyla geri çağrılmıştır.⁹⁰

⁸⁵ MEB, Talim ve Terbiye Heyeti, Karar No: 6, Tarih: 11.1.1931

⁸⁶ MEB, Talim ve Terbiye Heyeti, Karar No: 139, Tarih: 22.9.1931

⁸⁷ MEB, Talim ve Terbiye Heyeti, Karar No: 3, Tarih: 5.1.1932

⁸⁸ MEB, Talim ve Terbiye Heyeti, Karar No: 3, Tarih: 8.1.1930;

⁸⁹ Şarman, *a.g.e.*, s. 27

⁹⁰ MEB, Talim ve Terbiye Heyeti, Karar No: 227, Tarih: 15.11.1932

Eğitlimlerini tamamlayıp staj aşamasına gelen öğrencilerin, yine Avrupa'da çalışacakları müesseseler talebe müfettişleri tarafından tespit edilmiştir. 1928 yılında, Osman Nuri Efendi sütçülük tahsili için Fransa'ya gönderilmiş ve 1 yıllık eğitimin ardından staj yapacağı kurumun talebe müfettişi Salih Zeki Bey tarafından tespit edilmesine karar verilmiştir.⁹¹

Öğrencilerin tahsil planları için gerekli ön çalışmalar müfettişlerce yapılmıştır. Maarif Vekâleti adına Londra'da hukuk öğrenimi gören Orhan Eralp'ın tahsil planı 1935'de Paris Bölgesi Talebe İspekterliğince hazırlanarak Yüksek Öğretim Genel Direktörlüğüne sunulmuştur.⁹²

i. Kendi İmkanlarıyla Yurt Dışına Gönderilen Öğrencilerin Devlet Hesabına Geçişleri

1929 yılı öncesinde, kendi imkanlarıyla yurt dışına giden ve maddi sıkıntıya düşen öğrenciler, kanununun yürürlüğe girmesinden itibaren devlet hesabına geçmek için başvurularını yapmaya başlamışlardı. Yüksek Tedrisat Dairesi'ne yapılan başvurular, mütalaası alınmak üzere Maarif Vekâletine, Milli Talim ve Terbiye Dairesine gönderilmekteydi. Bölgede bulunan veya gönderilen talebe müfettişinin öğrenci hakkında hazırladığı rapor ile birlikte dosya Talim ve Terbiye Heyeti tarafından incelenerek öğrencinin alınıp alınmayacağı konusunda kararını verirdi. Müfettiş bulunmayan ve gönderme imkanının olmadığı yerlerde ise büyükelçilik ve konsolosluklardan öğrencinin durumu sorulmuştur. Amerika Birleşik Devletleri'nin Missouri Üniversitesinde ziraat öğrenimi gören Salih Zeki, Mehmet Zeki ve Reşat Ali Efendiler mali güçleri yetmediği için tahsillerine devam edebilmek için devlet hesabına geçmek istemişlerdi. Öğrencilerin gönderdikleri belgelerde başarılı oldukları görülse de durumlarının araştırılması gerekmektedir. Ancak orada öğrenci müfettişinin bulunmaması ve yolun uzaklığı nedeniyle müfettiş gönderilememesi nedeniyle öğrencilerin durumu 5 Ağustos 1930'da Washington elçiliğinden sorulmuştur. 20 Ekim 1930'da gelen cevapla bilgilerin tasdik edilmesi üzerine öğrencilerin İktisat Vekâleti hesabına alınmasına karar verilmiştir.⁹³

Devlet hesabına geçebilme hakkından yararlanan öğrencilerden tamamıyla devlet hesabına geçenler olduğu gibi, tahsisatının eksik kısmının

---

⁹¹ MEB, Talim ve Terbiye Heyeti, Karar No: 172, Tarih: 26.12.1929

⁹² MEB, Talim ve Terbiye Heyeti, Karar No: 142, Tarih: 10.7.1935

⁹³ MEB, Talim ve Terbiye Heyeti, Karar No: 219, Tarih: 21.12.1930

1416 Sayılı “Ecnebi Memleketlere Gönderilecek Talebe Hakkında Kanun” ve Cumhuriyetin İlk Yıllarındaki Uygulamaları

tamamlanmasını isteyenler de olmuştur. Paris Sorbonne Üniversitesinde coğrafya öğrenimi gören Cemal Arif Bey kanunun tanıdığı bu haktan ilk faydalanan kişilerden birisi olmuştur. Cemal Arif Bey, Fransa hükümetinden almakta olduğu 500 Frank tahsisatın yeterli gelmemesi nedeniyle geçim sıkıntısı yaşamaya başlamıştı. Başvurusu üzerine, Müfettiş Salih Zeki Beyin hazırladığı raporda başarılı ve himayeye layık bir öğrenci olduğu kaydedilmiştir. Maarif Vekâleti, Cemal Arif Bey’in hükümet talebesi arasına alınmasına ve Fransa’dan aldığı tahsisata ek olarak kendisine aylık 70 lira verilmesine karar vermiştir.⁹⁴

Almanya’daki *Clavstal Maden Akademisi*’nde eğitim gören Ulvi Efendi, okulunun son yılında hükümet hesabına geçmek için başvuruda bulunmuştur. Yapılan incelemede sınavlarında başarılı olduğu ve öğreniminin bitimine az bir süre kaldığı görüldüğünden Ticaret Vekâleti talebesi arasına katılması kararlaştırılmıştır.⁹⁵ Yine 1929 yılı içinde Fransa’da liseyi kendi hesabına bitiren Mustafa Nusret Efendi, üniversiteye devam edebilmek için devlet hesabına geçmek istemiştir. Lisede başarılı bir öğrenci olduğu görülen Nusret Efendi fizik ve kimya öğretmeni olarak yetiştirilmek üzere Maarif Vekâleti öğrencileri arasına alınmıştır.⁹⁶ Aynı yıl, Fransa’da lise okuyan Cenani Zihni Hanım, Amerika’da pedagoji okuyan Vedide Beha Hanım ve branş bilgisi verilmeyen Güzin İhsan Hanımın başvuruları kabul edilmiştir. Başarılı birer öğrenci oldukları görülmüş ve kendilerinden öğretmen olarak istifade edilebileceği öngörülmüştür.⁹⁷

Bunun yanı sıra, yurt dışına öğrenci gönderen bir kurum, öğrencinin masraflarını karşılayamayacak duruma gelir ise öğrenciler başka kurum hesabına geçebilmekteydiler. 1928 yılında Galatasaray Lisesinden mezun olan Mehmet Arslan Efendi Kars vilayeti tarafından Paris’teki Ecoledes Travaux Puplics’e gönderilmişti. Vilayetin masrafları karşılayamaması üzerine Mehmet Arslan Efendi Maarif Vekâleti hesabına alınmıştır.⁹⁸

j. Ülkeye Dönen Öğrencilerin İstihdamları

Yurt dışına gönderilen öğrencilerin ülkeye dönüşleri sonrasında istihdam edilmeleri, 1416 sayılı kanunun uygulanması sırasında üzerinde dikkatle durulan konulardan biri olmuştur. Devlet tarafından okutulan bu öğrencilerin

⁹⁴ MEB, Talim ve Terbiye Heyeti, Karar No: 145, Tarih: 16.11.1929

⁹⁵ MEB, Talim ve Terbiye Heyeti, Karar No: 146, Tarih: 16.11.1929

⁹⁶ MEB, Talim ve Terbiye Heyeti, Karar No: 154, Tarih: 30.11.1929

⁹⁷ MEB, Talim ve Terbiye Heyeti, Karar No: 93, Tarih: 30.7.1929

⁹⁸ MEB, Talim ve Terbiye Heyeti, Karar No: 96, Tarih: 1.7.1930

yine devlet hizmetinde istihdam edilmeleri birinci öncelik olmuştur. Lisans ve lisansüstü öğrenimi görenler dönüşlerinde devlet okul ve dairelerinde görevlendirilmişlerdir. Kısa süreli meslek kurslarına gönderilenler ise dönüşlerinde kendilerinden istifade edilebilmesi için açılan kurslarda istihdam edilmişlerdir. Bu uygulamalardan birinde, fiçıcılık eğitimi için Avrupa'ya gönderilen Osman Beyin dönüşüne az bir zaman kala kendisinden nasıl istifade edebileceği konusu Yüksek Tedrisat Umum Müdürlüğünce gündeme getirilmişti. Müdürlük, İstanbul Sanatlar Mektebinde bir gündüz ve bir de akşam kursu açılmasını teklif etmiş, Milli Talim ve Terbiye Dairesi teklifi münasip görmüştür.⁹⁹

Friburg *Grajnöz Ziraat Enstitüsü*'nde, Maarif Vekâleti adına Sütçülük eğitimi alan Yusuf Ziya Bey'den dönüşünde Kayseri Köy Muallim Mektebi'nde ve civar köylerde açılacak kurslarda istifade edilmesine karar verilmiştir.¹⁰⁰

Kamu iktisadi teşebbüslerince yurt dışına gönderilen öğrenciler de mecburi hizmetlerini bu şirketlerde yöneticilik tamamlamışlardır. Mecburi hizmetlerini tamamlayanların bir kısmı aynı şirketlerde devam etmiş, bir kısmı da ayrılarak kendi şirketlerini kurmuşlardır.¹⁰¹ Bu sayede ülkenin ihtiyacı olan özel teşebbüslerin ortaya çıkması sağlanmıştır.

k. Yabancı Öğrencilerin Türk Hükümeti Hesabına Okuma İsteği Ve Verilen Cevap

Türkiye vatandaşı olmayan öğrencilerin Türk Hükümeti hesabına geçerek öğrenimlerine devam etmek ve mezuniyet sonrasında Türk Cumhuriyeti hizmetinde çalışmak talepleri de görülmüştür. Fakat kanun kapsamında böyle bir uygulama söz konusu olamayacağından kabul edilmemiştir. Türkî Cumhuriyetlere mensup öğrencilerin bütün öğrenim masrafları karşılanamasa da maddi destek verilmiştir. Almanya'da öğrenim gören Buharalı Cebbar Efendi söz konusu taleple, 1931'de Berlin Sefaretine başvuruda bulunmuştu. Milli Talim ve Terbiye Dairesi tarafından tetkik edilen konuda, Cebbar Efendinin Türk vatandaşı olmaması nedeniyle hükümet hesabına alınmasına kanunen imkan olmadığına karar verilmiştir. Ancak belgeleri incelendiğinde başarılı bir öğrenci olduğu görüldüğü için Türk Ocakları Merkez Heyeti veya Türk Maarif

---

⁹⁹ MEB, Talim ve Terbiye Heyeti, Karar No: 48, Tarih: 5.1.1931

¹⁰⁰ MEB, Talim ve Terbiye Heyeti, Karar No: 5, Tarih: 23.3.1931

¹⁰¹ Şarman, *a.g.e.*, s. 36

1416 Sayılı “Ecnebi Memleketlere Gönderilecek Talebe Hakkında Kanun” ve
Cumhuriyetin İlk Yıllarındaki Uygulamaları

Cemiyeti Umumi Merkezinin bu öğrenciye yardım etmesi uygun görülmüştür.¹⁰²

SONUÇ

Yurt dışına ğrenci gönderme uygulaması ilk kez III. Selim zamanında balamı, II. Mahmut, Tanzimat dönemlerinde ve takip eden yıllarda devam etmiştir.

Cumhuriyet döneminde de Avrupa’ya ğrenci gönderme geleneği devam etmiş ve ülkenin geleceğinin teminatı olan gençler, amaçlanan atılımın gerçekleştirilebilmesi için en yeni bilim ve tekniği almaları için Avrupa ülkelerine gönderilmiştir. Uygulama, 1923-1929 yılları arasında eskiden beri devam edegelen yöntemlerle yapılmakta ve devlet kurumları ve özel kurumlar kendi seçtikleri öğrencileri kendi belirledikleri kriterler doğrultusunda Avrupa’ya gndermilerdir.

1929 yılında kabul edilen 1416 sayılı, “Ecnebi Memleketlere Gönderilecek Talebe Hakkında Kanun” ile Avrupa’ya gönderilecek öğrencilerin seçimlerine ve tahsil süreçlerine düzen getirilmiştir. 29 Aralık 1928’de Kanun tasarısı gerekçesi ile meclise sunulmuştur. Kanun, 8 Nisan 1929’da kabul edilmiştir. 16 Nisan 1929’da Resmi Gazetede yayınlanması ile uygulamaya konulmuştur.

1416 sayılı kanun, öğrencilerin sınav usulleri, tahsil planları, taahhnameleri, finansmanları, denetlenmeleri, mezuniyet sonrası istihdamları, cezai müeyyideleri, kendi imkanlarıyla Avrupa’da okuyan öğrencilerin devlet hesabına geçişleri konularına açıklık ve düzen kazandırmıştır. Yurt dışına ğrenci gönderme uygulaması sistemli hale gelmiştir.

Vekletler, belediyeler, diğer devlet kurumları ve Askeri Fabrikalar Umum Müdürlüğü’nün yanında bir çok kamu iktisadi teebbs yurt dışına ğrenci göndermiştir. Öğrenciler Talim ve Terbiye Kurulu’nun hazırladığı, 1 ila 3 gün süren sınavlarla belirlenmiştir. Yurt dışına gitmeye hak kazanan öğrenciler kendisine sunulan taahhünameyi imzalayarak, n görülen tahsil planlarına uygun hareket etmeyi ve mezuniyeti sonrasında devlet hizmetinde çalışmayı kabul etmişlerdir. Taahhnamelerine uymayanlar tazminat ödemek zorunda kalmışlardır.

Almanya ve Fransa en çok ğrenci gönderilen ülkeler olmuştur. Bunların yanında Avusturya, Çekoslovakya, İsveç, Belçika, İsviçre, İtalya, İngiltere,

¹⁰² MEB, Talim ve Terbiye Heyeti, Karar No: 2, Tarih: 5.1.1931

Macaristan, Amerika ve Rusya'ya öğrenci gönderilmiştir. Öğrenciler, lisans, lisansüstü ve mesleki eğitim almışlardır.

Eğitimlerini tamamlayıp yurda dönen öğrenciler, imzaladıkları taahhütnameler gereği belirli süreler devlet hizmetinde çalışmışlardır. Bu süreci tamamlayanlardan görevlerine devam edenler olduğu gibi, kendi fabrikalarını, şirketlerini kuranlar, yurt dışında önemli şirketlerde çalışanlar olmuştur.

1416 sayılı “Ecnebi Memleketlere Gönderilecek Talebe Hakkında Kanun” bugüne kadar yürürlükte kalmaya devam etmiştir. Temelleri bu kanuna dayanmak suretiyle Cumhuriyetin ilk yıllarından günümüze kadar ki süreçte yüzlerce öğrenci yurt dışına gönderilmiştir. Genellikle Avrupa'ya gönderilen bu öğrenciler yurda döndükten sonra aldıkları eğitimle çağdaş bir toplum oluşturma yolunda çalışmışlardır. Bu kişilerden ilk akla gelenler Tarih alanında Enver Ziya Karal, Afet İnan; Edebiyat ve tiyatro uzmanlarından Cahit Sıtkı Tarancı, Bedrettin Tuncel, Mahir Canova, Ressam Mahmut Cûda, arkeolog Ekrem Akurgal gibi aydınlardır. Bu bilim kültür ve sanat insanları Avrupa'dan ülkeye döndükten sonra hem kendileri hem de yetiştirdikleri öğrenciler Türk aydınlanmasına hizmet etmişlerdir.

KAYNAKÇA

AY, Mehtap; *Paris Mekteb-i Osmanisi'nin Kuruluşu, Amaç ve İşlevi*, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Yakınçağ Tarihi Anabilim Dalı, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2007.

Başvekâlet İstatistik Umum Müdürlüğü, *Maarif 1923-1932 İstatistikleri*, İstanbul 1933.

Başvekâlet İstatistik Umum Müdürlüğü, *Maarif 1932-1933 İstatistikleri*, İstanbul 1934.

Başvekâlet İstatistik Umum Müdürlüğü, *Maarif 1933-1934 İstatistikleri*, İstanbul 1935.

Başvekâlet İstatistik Umum Müdürlüğü, *Maarif 1937-1938 İstatistikleri*, İstanbul 1939.

BCA, Tarih: 13/9/1925, Sayı: 2469, Dosya: 142-8, Fon Kodu: 30.18.1.1, Yer No: 15.57.5

BCA, Tarih: 19/3/1925, Dosya: 6555, Fon Kodu: 30.10.0.0, Yer No: 7.42.12.

BCA, Tarih: 20/7/1940, Sayı: 15943, Fon Kodu: 30.11.1.0, Yer No: 140.22.15

1416 Sayılı “Ecnebi Memleketlere Gönderilecek Talebe Hakkında Kanun” ve Cumhuriyetin İlk Yıllarındaki Uygulamaları

BİLİM, Bilim; “Osmanlılarda Avrupa’ya Öğrenci Gönderilmesi”, *Anadolu Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, Nisan 1999, Cilt 1, Sayı 1

ERDOĞAN, Aynur; *Türkiye’den Yurtdışına Öğrenci Gönderme Olgusunun Sosyolojik Çözülmesi*, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Anabilim Dalı, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2009.

- MEB, Talim ve Terbiye Heyeti, Karar No: 1, Tarih: 4.1.1930
MEB, Talim ve Terbiye Heyeti, Karar No: 104, Tarih: 20.07.1930
MEB, Talim ve Terbiye Heyeti, Karar No: 110, Tarih: 1.8.1931
MEB, Talim ve Terbiye Heyeti, Karar No: 121, Tarih: 10.8.1932
MEB, Talim ve Terbiye Heyeti, Karar No: 121, Tarih: 26.06.1929
MEB, Talim ve Terbiye Heyeti, Karar No: 126, Tarih: 11.8.1932
MEB, Talim ve Terbiye Heyeti, Karar No: 128, Tarih: 13.8.1932
MEB, Talim ve Terbiye Heyeti, Karar No: 129, Tarih: 13.8.1932
MEB, Talim ve Terbiye Heyeti, Karar No: 130, Tarih: 14.8.1932
MEB, Talim ve Terbiye Heyeti, Karar No: 138, Tarih: 11.11.1929
MEB, Talim ve Terbiye Heyeti, Karar No: 139, Tarih: 22.9.1931
MEB, Talim ve Terbiye Heyeti, Karar No: 142, Tarih: 10.7.1935
MEB, Talim ve Terbiye Heyeti, Karar No: 145, Tarih: 16.11.1929
MEB, Talim ve Terbiye Heyeti, Karar No: 146, Tarih: 16.11.1929
MEB, Talim ve Terbiye Heyeti, Karar No: 147, Tarih: 18.10.1930
MEB, Talim ve Terbiye Heyeti, Karar No: 153, Tarih: 25.10.1930
MEB, Talim ve Terbiye Heyeti, Karar No: 154, Tarih: 25.10.1930
MEB, Talim ve Terbiye Heyeti, Karar No: 154, Tarih: 30.11.1929
MEB, Talim ve Terbiye Heyeti, Karar No: 159, Tarih: 4.12.1929
MEB, Talim ve Terbiye Heyeti, Karar No: 161, Tarih: 30.10.1930
MEB, Talim ve Terbiye Heyeti, Karar No: 164, Tarih: 22.12.1929
MEB, Talim ve Terbiye Heyeti, Karar No: 172, Tarih: 26.12.1929
MEB, Talim ve Terbiye Heyeti, Karar No: 172, Tarih: 26.12.1929
MEB, Talim ve Terbiye Heyeti, Karar No: 189, Tarih: 10.10.1932
MEB, Talim ve Terbiye Heyeti, Karar No: 2, Tarih: 5.1.1931
MEB, Talim ve Terbiye Heyeti, Karar No: 208, Tarih: 26.10.1932
MEB, Talim ve Terbiye Heyeti, Karar No: 214, Tarih: 20.12.1930
MEB, Talim ve Terbiye Heyeti, Karar No: 218, Tarih: 21.12.1930
MEB, Talim ve Terbiye Heyeti, Karar No: 219, Tarih: 21.12.1930
MEB, Talim ve Terbiye Heyeti, Karar No: 227, Tarih: 15.11.1932

- MEB, Talim ve Terbiye Heyeti, Karar No: 23, Tarih: 12.2.1931
MEB, Talim ve Terbiye Heyeti, Karar No: 233, Tarih: 17.11.1932
MEB, Talim ve Terbiye Heyeti, Karar No: 233, Tarih: 31.12.1930
MEB, Talim ve Terbiye Heyeti, Karar No: 3, Tarih: 5.1.1932
MEB, Talim ve Terbiye Heyeti, Karar No: 3, Tarih: 8.1.1930
MEB, Talim ve Terbiye Heyeti, Karar No: 31, Tarih: 22.2.1931
MEB, Talim ve Terbiye Heyeti, Karar No: 32, Tarih: 22.2.1931
MEB, Talim ve Terbiye Heyeti, Karar No: 40, Tarih: 11.3.1931
MEB, Talim ve Terbiye Heyeti, Karar No: 44, Tarih: 16.3.1931
MEB, Talim ve Terbiye Heyeti, Karar No: 48, Tarih: 5.1.1931
MEB, Talim ve Terbiye Heyeti, Karar No: 5, Tarih: 23.3.1931
MEB, Talim ve Terbiye Heyeti, Karar No: 59, Tarih: 30.3.1931
MEB, Talim ve Terbiye Heyeti, Karar No: 6, Tarih: 11.1.1931
MEB, Talim ve Terbiye Heyeti, Karar No: 63, Tarih: 27.3.1935
MEB, Talim ve Terbiye Heyeti, Karar No: 63, Tarih: 7.4.1931
MEB, Talim ve Terbiye Heyeti, Karar No: 93, Tarih: 30.7.1929
MEB, Talim ve Terbiye Heyeti, Karar No: 95, Tarih: 30.07.1929
MEB, Talim ve Terbiye Heyeti, Karar No: 96, Tarih: 1.7.1930
MEB, Talim ve Terbiye Heyeti, Karar No: 99, Tarih: 22.6.1931

ÖZEL, Emine; *Atatürk Dönemi Türk Eğitim Politikaları*, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Kütahya 2007.

ÖZODAŞIK, Mustafa; *Cumhuriyet Dönemi Yeni Bir Neslin Yetiştirme Çalışmaları 1923-1950*, Konya 1999.

Resmi Gazete, Tarih: 16.04.1929, Sayı: 1169, Sayfa: 6940-6942

Resmi Gazete, Tarih: 16.04.1929, Sayı: 1169, Sayfa: 6940-6942

ŞARMAN, Kansu; *Türk Promethe'ler, Cumhuriyet'in Öğrencileri Avrupa'da (1925-1945)*, İstanbul 2008.

ŞİŞMAN, Adnan; *Tanzimat Döneminde Fransa'ya Gönderilen Osmanlı Öğrencileri (1839-1876)*, Ankara 2004.

T.B.M.M. Bütçe Encümeni, Mazbata No: 26, 17.3.1929.

T.B.M.M. Maarif Encümeni, Karar No: 5, Esas No: 1/319, 12.1.1929, s. 1-2

T.B.M.M. Zabıt Ceridesi, Devre: 3, İçtima: 2, Ellinci İnikat, 8.IV.1929, c. 10,

1416 Sayılı “Ecnebi Memleketlere Gönderilecek Talebe Hakkında Kanun” ve
Cumhuriyetin İlk Yıllarındaki Uygulamaları

T.B.M.M. Zabıt Ceridesi, Devre: 3, İçtima: 2, Kırk İkinci İnikat,
21.III.1929, c. 9

T.B.M.M. Zabıt Ceridesi, Devre: 3, İçtima: 2, Kırk Yedinci İnikat,
1.IV.1929, c. 10

T.C. Başvekâlet Muamelat Müdürlüğü Şube 1, Sayı 6/5222, 29.12.1928.

YILDIRIM, Seyfi; *Eğitim Amacıyla Yurt Dışına Gönderilen Öğrenciler (1940-1970): Prosopografik Bir Çalışma Örneğ-i*, Hacettepe Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü Basılmamış Doktora Tezi, Ankara 2005.

YURTTADUR, Oğuz; *Cumhuriyetin İlk Yıllarında Yurtdışına Gönderilen Ressamların Türk Resim Eğitime Etkileri*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Güzel Sanatlar Eğitimi Ana Bilim Dalı Resim-İş Öğretmenliğ-i Bilim Dalı Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya 2007.